

ЛИЦЕМ ПРЕМА ДРУГОМ

Љубивоје Стојановић (2010): *Други и ја – Православни одговори на савремена питања*. Београд: Завод за уџбенике, 21 cm, стр. 350.

Књига *Други и ја* настала је као резултат сабирања и повезивања записа који су објављени у *Православљу* у периоду ауторовог обављања дужности главног и одговорног уредника тог листа. Веома богата грађа селектована је и синтетизована у једну целину кроз три поглавља: *Са уредничког стола*, *Примењена теологија* и *Питања и одговори*.

Самим насловом и поднасловом књиге протојереј др Љубивоје Стојановић указује на човекову позваност и неопходност непрестаног обнављања питања о себи и другом кроз основну онтолошку форму *ко сам ја* и *ко је мој ближњи*. Изазова тог трагања аутор не лишава ни себе, већ кроз контекст богатог теолошког знања утемељеног на изворном православном предању веома дубоко промишља низ савремених питања. Без намере да на њих даје готове и једнозначне одговоре, он далеко више настоји да препозна деликатност њихове природе, да анализује њихову важност, да понуди могућа решења и да код читаоца пробуди хуманистичке пориве. У низу разноврсних садржаја он бележи и скреће пажњу не само на „велике“ друштвене догађаје који су обележили прву деценију 21. века, већ на веома суптилан начин подсећа и опомиње на догађаје „малих“ људи који би требало да покрену осећајност и добру вољу сваког човека.

Већ у првим редовима књиге др Стојановић указује на важност и тежину писане и изговорене речи сматрајући да она треба да буде носилац истине са благотворном и делатном моћи, а не пука информација која носи површан, сензационалан и деструктиван карактер. Са правом мером рецепције „живе речи“ изворних хришћанских списа, он показује колико је канонско предање актуелно и данас. Кроз бројне примере из историје црквеног живота, аутор на искуствен начин оживљава снагу јеванђељских речи показујући да је права мера човековог уздизања

напредовање у здравом човекољубљу, које се препознаје у спремности на несебично давање себе у постојаној ревности и трезвености. Пут ка томе води кроз непрестано сагледавање себе којим се покреће стваралачка одговорност пред животним изазовима.

Полазећи од трагизма савременог човечанства, др Стојановић промишља мноштво потресних догађаја осветљавајући их хришћанским светлом. Он позива човека на активно учешће у животу заједнице имајући на уму библијско – отачку мудрост – *не превидети другог*. Веома добро увиђа да под притиском властитих потреба свако види себе, али не и другог и да се стога свако радије одлучује на *борбу против другог* него на унутрашњу *борбу са собом*. Оптерећеност собом чини човека затвореним у свет сопствених жеља и интереса и равнодушним према свему што се другом догађа. Избегавање људи у невољи, равнодушан однос према њиховом страдању, пасивно посматрање и неучествовање у помоћи другом, речито сведоче о присуству *Каиновог комплекса*. Обузетост собом и властитим интересом, уплашеност на појаву другог, чини нас себичним, јер страх од другог покреће моћан систем одбрамбеног механизма који се претвара у сурове нападе на другог. *Прогресија саможивости разара до изгубљености, а човек који томе подлеже постаје неразумни богаташ који себе потцењује робовањем свом иметку, јер мисли да вреди онолико колико има. Мера му је иметак а не он сам – тако да нема ништа јер нема себе.*

У целовитом посматрању ствари др Стојановић не подлеже једностраном проглашавању иметка за зло. Напротив он сматра да *богађење као стварање* претставља животну пуноћу, а да тек оптерећеност стицањем, тј. човеков ропски однос према стварима производи *потрошачку истрошеност*, доводећи у питање смисао постојања претвореног у бесмучну борбу за опстанак. У тој савијености под теретом ствари рађа се неповерење и несигурност, тим и заборав да је *давање најбоље примање*.

Комплексним захватањем осећања страха од другог, аутор увиђа да се тај феномен испољава не само кроз небригу и неделатно посматрање већ и кроз *олако суђење* другом. У духу живе хришћанске вере он позива на утврђивање у *добронамерности и доброделатности* како бисмо препознавањем човечности у другом и заједницењем са другим увећали радост живљења. Само живом љубављу и сигурношћу вере могу се победити страхови и искрено доживети човекољубље. То не значи да љубав не препознаје и зло, али тада *не посрће у незнање мржње, него се стрпљиво бори за човека*.

Разлог присуства незаинтересованости за дубље заједницење аутор види и у примерима *стида од ближњег*. У име „високих“ моралних

захтева олако се одустаје од помоћи оном ко је под притиском животних недаћа пао. Наравно, помоћ није у равнодушности према учињеном, у повлађивању и непризнавању, или у занемаривању и умањивању престапа, али је сасвим сигурно да би уместо критике, која омаловажава и обезвређује, било много целисходније и хуманије показати разумевање. Ако се руководимо јеванђељским духом да *палом треба помоћи да устане*, тј. да се преобрази, онда ћемо истински помоћи, ако покажемо *поверење у могућност поправљања*. У супротном на делу ће бити двострука грешка: онога који је преступио и онога који пресуђује. Зато аутор поручује – *Љубав према брату у невољи је највећа част и достојанство коју може човек имати. Док је стављање иметка испред било кога и било чега највеће самообезвређивање којим се обешчаићује човек.*

У низу разноврсних искуствених примера, којима илуструје слабости људске природе, др Стојановић не оставља по страни ни оне поступке и догађаје у којима се препознају мржња и безумље. Стања незадовољства и немоћи на која човек додаје гнев и бес умножавају осећај безнађа. Без оправдавања реакција које носе деструктиван карактер и без суђења туђем гневу, аутор указује на његову опасност. Не сме се због осујећених очекивања упадати у брзоплете и непромишљене радње. Уместо тога треба се суочити са реалним могућностима, извући добре поуке и ставити их у дубљи и смисленији контекст живота. То је чин *стваралачке прогресије добра* у коме се *одговорна слобода* успоставља као мера живота. *Само онда када човек разуме смисао живота, могуће је да стварно напредује у свему и да одговорно прихвата сва стања и ситуације.*

Др Стојановић веома пажљиво приступа и питању вере и верника сматрајући да вера није чин магијског догађања у коме пасивно ишчекујемо остварење лепих жеља, нити нас ослобађа одговорности због молитвеног призива Божије помоћи. Верник је онај који целим својим бићем учествује у *стваралачкој динамици* живота руководећи се не само *принципом законитости*, већ и *принципом драговољности*. Искрени верник не превиђа „мале ствари“ зато што борави у свету *високе духовности*. Не препушта се току догађаја као *самодовољни чекач*, већ активно промишља, разуме и стваралачки осмишљава властито постојање.

Обраћајући се читаоцу као теолог и хришћанин, др Стојановић на својеврстан начин спаја богато теоријско знање и живу веру у јединствену *примењену теологију*. Брижљиво бирани примери људских судбина из наше непосредне стварности, које су игром случаја скренуле и медијску пажњу, сведоче о ауторовој истанчаној сензибилности према питањима човека. Његово мисаоно и доживљајно улажење у скривене

просторе људске душе и истрајно трагање за упориштима лепоте и добра, потврђују његову искрену посвећеност питањима човека. Отуда његово казивање нема хладан и дискурзиван карактер, већ непосредан и сугестиван који покреће на упитаност колико смо истински делатни.

Из богатог искуственог садржаја он не издваја само примере у којима се очитују људске слабости и недостаци као што су саможивост, страх, очај, малодушност, злопамћење, небрига, већ и примере који су ваљани показатељ људске солидарности, хуманости, вредноће, храбрости. Управо због тога у његовом казивању и онда, када увиђа и скреће пажњу на лоше поступање, не провејава осуда, већ једна одговорна уздржаност од прекорачења мере која добронамерно опомиње и подсећа, али не омаловажава и не презире. Студија *Други и ја* спонтано и ненаметљиво покреће на здрав и одговоран оптимизам, буди снагу живота, учи стрпљењу и истрајности, развија храбарост према животним изазовима и смислен однос према свету.

Ружица Петровић

Педагошки факултет у Јагодини, Универзитет у Крагујевцу